
ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

УДК 159.9:351.743

Віталій Вікторович АСОЦЬКИЙ,
кандидат психологічних наук, старший викладач-методист Науково-методичного центру навчальних закладів Державної служби України з надзвичайних ситуацій, м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВІВ ТРИВОЖНОСТІ У ПОЖЕЖНИХ-РЯТУВАЛЬНИКІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

У статті йдеться про негативний вплив підвищеного рівня тривожності на професійну діяльність пожежних-рятувальників ДСНС України. Визначено, що тривожність пожежних-рятувальників має свою специфіку, що пов'язано з підвищеною небезпекою, фізичними та психологічними перевантаженнями, напруженістю та інтенсивністю професійної діяльності. Проведеним дослідженням встановлено, що найбільш тривожними є “молоді” пожежні-рятувальники з незначним строком служби в підрозділах ДСНС України.

Ключові слова: *пожежний-рятувальник ДСНС України, професійна діяльність, тривожність, підвищений рівень тривожності.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі розвитку суспільства, науки, створення нових високих технологій підвищується ризик виникнення масштабних катастроф, аварій, у зв'язку з чим особливої уваги набуває пошук ресурсних можливостей персоналу, що бере участь у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, а саме – особового складу пожежно-рятувальних підрозділів.

За статистичними даними, у 2013 році в Україні сталося 61 114 пожеж, внаслідок яких загинуло 2 494 особи та 1 584 – отримали травми. Матеріальні втрати від пожеж становили 2 241 721 тис. гривень, з них прямі збитки – 710 863 тис. гривень. У середньому щодня виникало 167 пожеж, унаслідок яких гинуло шестеро та діставало травми четверо людей, вогнем знищувалося або пошкоджувалося 59 будівель і споруд, десять одиниць техніки. Торік пожежно-рятувальні підрозділи врятували на пожежах 2 565 людей, у т. ч. 206 дітей, збережено матеріальних цінностей на суму 1,9 млрд грн. [4].

Професія пожежного-рятувальника, безумовно, – одна з найнебезпечніших. Адже це і робота в екстремальних ситуаціях, і ризик для життя, і величезна відповідальність за інших людей. В екстремальних ситуаціях пожежному-рятувальнику необхідно оцінити ситуацію, прийняти правильне рішення і при цьому поводитись адекватно. Дослідженнями останніх років встановлено, що пожежні-рятувальники у процесі своєї професійної діяльності набувають негативних змін у психіці.

Підвищення ефективності діяльності пожежних-рятувальників має велике значення для ДСНС України і відповідає реальним потребам забезпечення національної безпеки України. Ефективність професійної діяльності пожежних-рятувальників залежить як від генетично обумовлених властивостей особистості, так і від професійно-важливих якостей, знань і вмінь, набутих у процесі навчання та діяльності. Однією з таких професійно-важливих якостей є рівень тривожності.

Метою статті є дослідити рівні тривожності у працівників пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС України, що обіймають посади пожежних-рятувальників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми на які опирається автор. Хоча практикуючи психологи в повсякденному професійному спілкуванні вживають слова “тривога” і “тривожність” як синоніми, для психологічної науки ці поняття не є рівнозначними. У сучасній психології прийнято розрізняти “тривогу” і “тривожність”, хоча ще півстоліття тому це розходження було не очевидним. Зараз подібна термінологічна диференціація є характерною як для вітчизняної, так і для зарубіжної психології (Н. Д. Левітов, 1969;

А. М. Прихожан, 1977, 1998; Ч. Д. Спілбергер, 1983; Ю. Л. Ханін, 1976; Х. Хекхаузен, 1986 та ін.).

Згідно з коротким психологічним словником, “тривога” – це емоційний стан, що виникає у ситуації невизначеної небезпеки і виявляється в очікуванні неблагополучного розвитку подій [6].

Поняття тривоги було введено у психологію З. Фрейдом, який розмежовував страх як такий, конкретний страх і невизначений, підсвідомий страх – тривогу, що носить глибинний, ірраціональний, внутрішній характер.

Найбільший інтерес для Фрейда становила відмінність об’єктивної тривоги, яку він називав “нормальною”, від тривоги невротичної. Перша, “справжня”, тривога є реакцією на зовнішню небезпеку, наприклад, на смерть. На думку Фрейда, ця тривога є природною, розумною і виконує цінну функцію. Об’єктивна тривога є вияв “інстинкту самозбереження”. “Те, в яких випадках людина відчуває тривогу – щодо яких об’єктів і в яких ситуаціях, – без сумніву, залежить від інтелекту людини і відчуття своєї сили стосовно зовнішнього світу”. “Тривожна готовність” (так Фрейд називав об’єктивну тривогу) виконує корисну функцію, оскільки захищає людину від зіткнення з несподіваною загрозою, до якої вона не підготовлена. Сама по собі об’єктивна тривога не є клінічною проблемою.

Але як тільки тривога виходить за рамки початкового спонукання, яке змушує досліджувати небезпеку і готує людину до втечі, вона стає непродуктивною і паралізує дію. “Підготовка до тривоги видається мені корисним елементом тривоги, а генерація тривоги – марним”. Поява тривоги, непропорційно високої щодо існуючої небезпеки або до такої, що виникає в ситуації, де ніякої зовнішньої небезпеки немає взагалі, – ознака тривоги невротичної [13].

Ч. Д. Спілбергер розглядав тривогу як несприятливий за своїм емоційним забарвленням стан, який характеризується суб’єктивними відчуттями напруги, занепокоєння, похмурими передчуттями [16].

Хоча на рівні суб’єктивного переживання тривога скоріше є негативним станом, її вплив на поведінку і діяльність людини є неоднозначним. Іноді вона стає фактором мобілізації потенційних можливостей. Неви-

падково в концепції Г. Сельє тривога аналізується як перша фаза загального адаптаційного синдрому [15]. У зв'язку з цим у психології виділяють два види тривоги: мобілізуючу і розслаблюючу. Мобілізуюча тривога дає додатковий імпульс до діяльності, в той час як розслаблююча знижує її ефективність аж до повного припинення.

На відміну від тривоги, тривожність у сучасній психології розглядається як психічна властивість і визначається як схильність індивіда до переживання тривоги, що характеризується низьким порогом виникнення реакції тривоги [6].

Термін “тривожність” використовується для позначення відносно стійких індивідуальних відмінностей у схильності індивіда відчувати цей стан. Ця особливість безпосередньо не виявляється в поведінці, але її рівень можна визначити, виходячи з того, як часто і як інтенсивно у людини спостерігається стан тривоги. Особистість із вираженою тривожністю схильна сприймати навколишній світ як такий, що містить у собі небезпеку і загрозу значно більшою мірою, ніж особистість із низьким рівнем тривожності [16].

Більшість дослідників тривожності сходяться на тому, що проблему тривожності як проблему власне психологічну – і в науковому, і в клінічному плані – було вперше поставлено і піддано спеціальному розгляду в працях З. Фрейда. Він визначав тривожність як неприємне емоційне переживання, що є сигналом антиципіруваної небезпеки. Зміст тривожності – переживання невизначеності й відчуття безпорадності. Тривожність характеризується трьома основними ознаками:

специфічним відчуттям неприємного;

відповідними соматичними реакціями, насамперед посиленням серцебиття;

усвідомленням цього переживання.

Спочатку З. Фрейд вважав, що може існувати й несвідома тривожність, проте потім він дійшов висновку, що тривожність – стан, який переживається обдуманно і супроводжується зростанням уміння поводитися з небезпекою (за допомогою боротьби або втечі) [17]. Що стосується несвідомої тривожності, то надалі її було вивчено в руслі досліджень психологічного захисту.

Більшість дослідників-психологів сходяться в тому, що тривожність потрібно розглядати диференційовано – як ситуативне явище і як особистісну характеристику з урахуванням динаміки його перехідного стану. А. М. Прихожан пише, що тривожність – це “переживання емоційного дискомфорту, пов’язане з очікуванням неблагополуччя... Розрізняють тривожність як емоційний стан і як стійку властивість, рису особистості або темпераменту” [11].

Р. С. Немов зазначав, що “тривожність – властивість людини приходити у стан підвищеної турботи, відчувати страх і тривогу в специфічних ситуаціях, що виявляється постійно або ситуативно” [9]. Л. А. Китаєв-Смик зазначає, що “широкого поширення набуло ... використання у психологічних дослідженнях диференційованого визначення двох видів тривожності: тривожності характеру і ситуативної тривожності” [3]. Таким чином, необхідно диференціювати два види тривожності: властивість особистості і стан у будь-який певний момент, пов’язаний з конкретною ситуацією. Першу можна визначити як особистісну тривожність, а другу – як ситуативну.

Під особистісною тривожністю розуміється відносно стійка індивідуальна характеристика – схильність або тенденція сприймати досить широке коло ситуацій як загрозові й реагувати на ці ситуації появою стану тривожності різного рівня. Як реактивна диспозиція, особистісна тривожність “активізується” при сприйнятті певних “загрозливих” стимулів, пов’язаних зі специфічними ситуаціями: втратою престижу, зниженням самооцінки, втратою самоповаги індивіда.

Ситуативна тривожність характеризується суб’єктивно пережитими емоціями напруги, занепокоєння, заклопотаності, нервозності, викликаними конкретною ситуацією і супроводжуваними активізацією вегетативної нервової системи, почастішанням серцебиття, підвищенням потовиділенням і т. п.

Стан тривожності як емоційна реакція на стресову ситуацію може набувати різної інтенсивності і бути досить динамічним і мінливим у часі. Тривожність безпосередньо пов’язана з ризиком виникнення неврозів. Вона є одним з факторів ризику, що чинять несприятливий вплив на адаптаційні можливості організму у стресових ситуаціях.

Найбільш значущим на сьогодні є вивчення зв'язку тривожності з ефективністю діяльності. Відзначається, що при виконанні легких завдань найбільш успішними є високотривожні досліджувані, у порівнянні з нетривожними. При виконанні складних завдань, навпаки, найбільш успішними виявляються нетривожні. Справа в тому, що стійка диспозиційна "тривожність" ситуаційно перетворюється на актуальний стан тривожності і, можливо, тим самим перешкоджає вирішенню складних завдань. Дослідження, проведені за допомогою методики заниження досягнень Девідсоном, Ендрюсом і Россом, показали, що емоційно гостріше реагують на повідомлення про невдачу або зменшення часу на вирішення завдань високотривожні досліджувані [18]. Саме боязнь невдачі, а не складність як така є відволікаючим і таким, що заважає, фактором для індивідів з високими показниками тривожності.

У сучасній психології існують експериментальні результати, які прояснюють вплив тривожності на пізнавальні процеси. Наприклад, тривожність призводить до звуження поля уваги. Люди, що перебувають у тривожному стані, концентруються на тому, чого вони бояться або що може бути важливим для їх благополуччя, інша ж інформація ігнорується [5].

Я. Рейковський у результаті узагальнення різних даних із проблеми впливу емоційного збудження на продуктивність діяльності зазначає, що накопичено безліч даних, які вказують на факт значного погіршення інтелектуальних процесів, що виявляється, зокрема, у спрощенні процесів мислення, в тенденції до стереотипних або раніше знайдених рішень, хоча вони і не відповідають актуальній ситуації [14].

Як висновок можна сказати, що позиції щодо вивчення тривожності є різними. Однак, в основному, тривожність розглядається як емоційний стан особистості, який чинить негативний вплив на психіку людини. Високий рівень тривожності негативно впливає на функціонування когнітивних процесів і, як наслідок, призводить до неефективності діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як вже зазначалося, висока тривожність негативно впливає на діяльність, не є виключенням і професійна діяльність пожежних-рятувальників.

Тривожність пожежних має свою специфіку. Вона пов'язана з підвищеною небезпекою, фізичними та психологічними перевантаженнями,

з конкретними фруструючими факторами, високою напруженістю та інтенсивністю професійної діяльності, необхідністю оволодіння спеціальним обладнанням, підготовкою до діяльності, що несе в собі реальну загрозу для здоров'я та життя.

Звичайно, бувають ситуації, коли підвищена тривожність може справляти і позитивний вплив, але тривожні люди діють набагато успішніше у стабільній, звичній для них обстановці, чого не скажеш про обстановку на пожежі. До того ж успіх у тривожних людей частіше досягається нерациональними, що не відповідають їх можливостям, методами за рахунок невиправдано високих трудових і тимчасових витрат [10].

Підвищена тривожність може бути однією зі складових деяких захворювань. Так, у людей, які довгий час перебувають у тривожному стані, знижується рівень імунітету, вони мають більше шансів захворіти ГРЗ, грипом або підхопити кишкову інфекцію [2], у них може розвинутися вегетативно-судинна дистонія [12], запалення слизової шлунка [1].

Підвищений рівень тривожності негативно позначається на професійній діяльності як окремого пожежного-рятувальника, так і всього підрозділу в цілому. Адже не секрет, що велика кількість пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС України мають у своєму складі всього одне відділення, яке часто укомплектоване особовим складом на 50–70 %, і виключення з роботи хоча б одного з пожежних-рятувальників, безсумнівно, негативно відображається на діяльності всього підрозділу. Так, відповідно до Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів оперативного-рятувальної служби цивільного захисту [7], кожен пожежний-рятувальник має певні обов'язки, які він повинен виконувати під час ліквідування пожежі. Отже, за відсутності хоча б одного з пожежних-рятувальників відділення не зможе виконувати дії за призначенням у повному обсязі або буде їх виконувати значно довше.

Відповідно до Настанови з організації газодимозахисної служби в підрозділах оперативного-рятувальної служби цивільного захисту МНС України [8] ланка газодимозахисної служби повинна складатися не менше ніж з трьох (у виключних випадках – з двох) газодимозахисників з обов'язковим виставленням постового поста безпеки. Таким чином, відсутність хоча б одного з пожежних-рятувальників у складі відділення

унеможлиблює виконання дій за призначенням у приміщеннях з непридатним для дихання середовищем.

Ураховуючи все вище зазначене, ми провели дослідження з визначення рівня тривожності у пожежних-рятувальників Державних пожежно-рятувальних частин ДСНС України. Для дослідження нами було використано методику “Дослідження тривожності” (авт. Ч. Д. Спілбергер, адаптований варіант Ю. Л. Ханіна), націлену на виявлення особливостей особистісної та ситуативної тривожності. Більшість відомих методів дозволяє вивчати тривожність взагалі, не беручи до уваги ситуаційних змін, впливу на особистість зовнішніх факторів, особливостей реакції особистості на вказані фактори. Даний метод дозволяє більш повно та всебічно проаналізувати особливості тривожності особистості, порівняти рівні виразності ситуативної та особистісної тривожності. Отримані за даною методикою результати можна використовувати у процесі підбору психологічних методів корекції емоційного стану особистості.

У нашому дослідженні взяли участь пожежні-рятувальники з різним стажем роботи у підрозділах ДСНС України та віком. Дослідження було здійснене на вибірці, що складалася з 64 осіб віком від 22 до 45 років, зі стажем служби в ДСНС України від 2 до 22 років.

Дані, отримані за результатами методики визначення рівня тривожності, наведені у табл. 1 та 2.

Таблиця 1

Розподіл досліджуваних пожежних-рятувальників за ознакою “Вік”

Вид	Рівень виразності	Вік досліджуваних, років				
		20–25	25–30	30–35	35–40	Більше 40
Реактивна тривожність	Високий	4	4	2	0	0
	Помірний	2	4	4	8	10
	Низький	0	2	4	10	10
Особистісна тривожність	Високий	4	4	2	2	0
	Помірний	0	4	4	6	10
	Низький	2	2	0	14	10

З отриманих даних можна зробити висновки, що більш тривожними є “молоді” пожежні-рятувальники. Так, високий рівень реактивної тривожності був виявлений у 10 пожежних-рятувальників, з яких 8 мають вік до 30 років. Серед осіб віком більше 35 років високого рівня реактивної тривожності виявлено не було.

Високий рівень особистісної тривожності був виявлений серед 12 досліджуваних, з них 8 осіб (66,6 %) – це пожежні-рятувальники віком до 30 років. Примітно, що серед пожежних-рятувальників віком більше 40 років осіб із високим рівнем як особистісної, так і реактивної тривожності виявлено не було.

Таблиця 2

**Розподіл досліджуваних пожежних-рятувальників
за ознакою “Стаж служби в ДСНС України”**

Вид	Рівень виразності	Стаж служби досліджуваних в ДСНС України, років				
		2-5	5-10	10-15	15-20	Більше 20
Реактивна тривожність	Високий	4	4	2	0	0
	Помірний	2	4	10	10	2
	Низький	4	6	6	10	0
Особистісна тривожність	Високий	4	4	2	2	0
	Помірний	2	4	8	8	2
	Низький	4	6	8	10	0

У результаті дослідження високий рівень реактивної тривожності був виявлений у 4 (33,3 % від загальної кількості осіб, що мають високий рівень реактивної тривожності) пожежних-рятувальників, які мають стаж служби до 5 років, тобто у пожежних-рятувальників, які ще не мають достатнього досвіду роботи та у 4, що мають стаж служби 10–15 років.

Аналізуючи показники особистісної тривожності, слід зазначити, що більшість пожежних-рятувальників, які мають високий рівень цієї тривожності, складають особи зі стажем служби до 10 років (4 особи – до 5 років і 4 – до 10 років служби).

Також є примітним, що серед досліджуваних, які мають стаж служби більше 20 років, осіб із високим рівнем як реактивної, так і особистісної тривожності виявлено не було, а серед досліджуваних зі стажем служби 15–20 років лише 2 пожежні-рятувальники мають високі показники особистісної тривожності.

Висновки. Тривожність пожежних-рятувальників має свою специфіку. Вона пов'язана з підвищеною небезпекою, фізичними та психологічними перевантаженнями, з конкретними фруструючими факторами, високою напруженістю та інтенсивністю професійної діяльності, необхідністю оволодіння спеціальним обладнанням, підготовкою до діяльності, що несе в собі реальну загрозу для здоров'я та життя. Підвищена тривожність може бути однією зі складових деяких захворювань, вона порушує правильність здійснення професійних дій пожежними-рятувальниками. Дії високотривожних пожежних-рятувальників під час виконання важких для них завдань характеризуються значною кількістю помилок. У них порушується координація рухів, послаблюється контроль за складними довільними рухами, знижується можливість використання набутих навичок і вмій.

У ході дослідження було встановлено, що найбільш "тривожними" є молоді пожежні-рятувальники з незначним стажем служби в підрозділах ДСНС України. Це свідчить про наявність у цих пожежних-рятувальників невпевненості у власних силах, прагнення уникати критичних ситуацій, схильності відчувати страх. Усе це може призвести до зриву адаптаційних процесів, розвитку напруги, нервозності, які надалі негативно позначатимуться на їх професійній діяльності. Вони більш схильні до нервових зривів, афективних реакцій у ситуаціях, де мова йде про їх компетенції в тих чи інших питаннях, їх престиж. Зайве підкреслення результатів їх діяльності або способів поведінки, категоричний стосовно них тон або тон, що виражає сумнів, – усе це може призвести до конфліктів, створення різного роду психологічних бар'єрів, що перешкоджають ефективній взаємодії з ними.

Слід відмітити, що до тривожних працівників небезпечно висувати категорично високі вимоги, навіть у ситуаціях, коли об'єктивно вони є досяжними для них. Неадекватне сприйняття вимог і відповідна реакція

на них можуть затримати і навіть унеможливити виконання будь-якого завдання.

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні причин підвищення у пожежних-рятувальників ДСНС України, особливо у молодих, рівня тривожності та розробці комплексу заходів, спрямованих на його зниження.

Список використаної літератури

1. Глейтман Г. Основы психологии / Г. Глейтман, А. Фридлунд, Д. Райсберг ; под ред. В. Ю. Большакова, В. Н. Дружинина. – СПб. : Речь, 2001. – 1247 с.
2. Изард К. Э. Психология эмоций / К. Э. Изард. – СПб. : Питер, 1999. – 464 с.
3. Китаев-Смык Л. А. Психология стресса / Л. А. Китаев-Смык. – М. : Наука, 1983.
4. Климась Р. Аналіз масиву карток обліку пожеж за 2013 рік / Р. Климась // Пожежна та техногенна безпека. – 2014. – № 2(5). – С. 32–34.
5. Когнитивная психология / под ред. В. Н. Дружинина, Д. В. Ушакова. – М. : ПЕР СЭ, 2002. – 480 с.
6. Краткий психологический словарь / под ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – М., 1985.
7. Про затвердження Статуту дій у надзвичайних ситуаціях органів управління та підрозділів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту : наказ МНС України від 13.03.2012 № 575. – К. : МНС України, 2012. – 143 с.
8. Настанова з організації газодимозахисної служби в підрозділах оперативно-рятувальної служби цивільного захисту МНС України : наказ МНС України від 16.12.2011 № 1342.
9. Немов Р. С. Психология: Психология образования / Р. С. Немов. – М. : Владос, 1994. – Кн. 2.
10. Прихожан А. М. Причины, профилактика и преодоление тревожности / А. М. Прихожан // Психологическая наука и образование, 1998. – № 2. – С. 11–17.
11. Прихожан А. М. Психологическая природа и возрастная динамика тревожности: Личностный аспект : дисс. ... д-ра психол. наук / А. М. Прихожан. – М., 1996.
12. Прихожан А. М. Психология тревожности: дошкольный и школьный возраст / А. М. Прихожан. – СПб. : Питер, 2007. – 192 с.
13. Ролло Мэй. Смысл тревоги. Перевод М. И. Завалова и А. Ю. Сибуриной. Rollo May. The Meaning of Anxiety. N.Y. : Pocket Books, 1977; М. : Неза-

висимая фирма “Класс”, 2001 [Терминологическая правка В. Данченко]. – К. : PSYLIB, 2005.

14. Рейковский Я. Экспериментальная психология эмоций / Я. Рейковский. – М. : Прогресс, 1979. – 392 с.

15. Селье Г. Когда стресс не приносит горя / Г. Селье. – М., 1992.

16. Спилберг Ч. Д. Концептуальные и методические проблемы исследования тревоги / Ч. Д. Спилберг // Стресс и тревога в спорте / Сост. Ю. Л. Ханин. – М., 1983. – С. 12–24.

17. Фрейд З. Страх / З. Фрейд. – М. : Книжн. изд-во “Современные проблемы”, 1927.

18. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность / Х. Хекхаузен. – СПб. : Питер; М. : Смысл, 2003. – 860 с.

*Рецензент – кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник Лебедева С. Ю.*

Стаття надійшла до редакції 11.08.2014.

Асоцкій В. В. Особенности проявления тревожности у пожарных-спасателей Государственной службы Украины по чрезвычайным ситуациям

В статье говорится о негативном влиянии повышенного уровня тревожности на профессиональную деятельность пожарных-спасателей ГСЧС Украины. Определено, что тревожность пожарных-спасателей имеет свою специфику, что связано с повышенной опасностью, физическими и психологическими перегрузками, напряженностью и интенсивностью профессиональной деятельности. Проведенным исследованием установлено, что наиболее тревожными являются “молодые” пожарные-спасатели с незначительным сроком службы в подразделениях ГСЧС Украины.

Ключевые слова: *пожарный-спасатель ГСЧС Украины, профессиональная деятельность, тревожность, повышенный уровень тревожности.*

Asotskiy V. V. Features of anxiety in fire-rescue service of the State Emergency Service of Ukraine

The article is devoted to the negative impact of high anxiety level on human activities, and professional activities of firemen and rescuers of State

Emergency Service of Ukraine, in particular. It is noted that the effectiveness of professional activities of firemen and rescuers depends on genetically-based personality traits and professionally important qualities, one of which is the level of anxiety.

It is determined that the high level of anxiety has a negative impact on the functioning of cognitive processes and, consequently, leads to inefficient operations. Thus, an increased level of anxiety is one of the risk factors that carry adverse effects on adaptation abilities in stressful situations as well as leads to a narrowing of the field of attention, impaired intellectual processes.

It is noted that people with high anxiety level are more successful when dealing with light tasks than ones with low level. When performing complex tasks, however, people with lower level of anxiety are more successful.

It is determined that fire-rescue specialists' anxiety has its own specifics, which is associated with increased risk, physical and psychological overload, strength and intensity of professional activity. Increased anxiety may be a component of some diseases, it breaks the correctness of professional fire-rescue operations.

Conducted research has been found that the most anxious are "young" fire-rescue workers with small experience in service, that indicates the presence of uncertainty in their own abilities, the desire to avoid critical situations, the tendency to feel fear. This can lead to the breakdown of adaptation processes of stress, nervousness, which had an unfavorable impact on their careers. They are more prone to nervous breakdowns, affective reactions in situations where it is about their competence in certain matters of prestige. It is needless to emphasize the results of their activities or behaviors, categorically against them tone or such, expressing doubt – can lead to conflicts, create all kinds of psychological barriers that prevent effective interaction with them.

It is noted that anxious employees of fire-rescue divisions of State Emergency Service of Ukraine made dangerously high demands, even in situations where they are objectively feasible for them. Inadequate requirements perception and response to them can delay and even prevent the execution of any task.

Keywords: *fire-rescue worker of SES of Ukraine, professional activity, anxiety, elevated levels of anxiety.*